

РЕЦЕНЗІЯ

УДК 340.68

Пархоменко Н. М. — доктор юридичних наук, професор, вчений секретар Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5870-9261>

Система юридико-лінгвістичних знань у сучасному праві

Рец. на кн.: Мінченко О. В. Загальнотеоретичні та методологічні засади системи юридико-лінгвістичних знань : монографія. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. 382 с.

Загальною тенденцією сучасної науки є формування перспективних напрямів у вивченні окремих правових явищ, що відбувається за допомогою засобів пізнання, із залученням інструментарію фундаментального та прикладного рівнів. Зазначене актуалізує подальші наукові розробки у сфері правової дійсності деяких явищ, висвітлюючи раніше не відомі властивості, способи та форми їх взаємодії.

Одним з таких перспективних напрямів наукового осягнення є питання правової мови, або юридичної лінгвістики, оскільки динаміка суспільних відносин потребує постійного та належного правового закріплення. Стрімке зростання обсягів нормативного матеріалу в механізмі правового регулювання, наявність колізій і прогалин у законодавстві, зниження рівня юридичної техніки нормотворення, а також загальносоціальна потреба в підвищенні рівня правової свідомості, зокрема правового спілкування, мислення, мовлення та формулювання права, — усе це засвідчує необхідність комплексних підходів до осмислення юридико-лінгвістичних проблем сучасної правової дійсності. Саме тому проблематика юридичної мови стала предметом наукових пошуків у поданому на рецензування монографічному дослідженні О. В. Мінченко.

Проблематика юридичної лінгвістики знаходиться за межами науки теорії держави та права й потребує ширшого спектру дослідження, а саме з позиції як юридичних, так і мовних наук. Це спонукає автора до використання в процесі дослідження широкої методологічної бази, що сприяло досягненню мети та поставлених завдань.

Подана на рецензування наукова робота має логічно побудовану структуру викладення. Зокрема, у першому розділі монографії достатньо вичерпно висвітлено питання, присвячені генезі системи наукових юридико-лінгвістичних знань у європейських країнах і на теренах України. Автор зазначає, що розвиток юридико-лінгвістичних знань відбувається переважно в межах романо-германської правової сім'ї, а саме в таких державах, як Федеративна Республіка Німеччина та

Франція. Пресупозицією наукового пізнання, як і самої юридичної лінгвістики та її предмета, є соціокультурна правова парадигма, відповідно до якої право й інші правові явища слід розглядати як соціокультурні, що зумовлює необхідність урахування правової культури, у межах якої виникло та функціонує досліджуване явище чи предмет.

Автор доводить, що в юридико-лінгвістичних дослідженнях, як і в будь-яких інших, необхідно дотримуватися умов, що сприяють об'єктивному осмисленню тієї інформації про зовнішній світ, яку зазвичай вважають суб'єктивною. Феномен співвідношення права й мови визначають не через наявні теоретичні уявлення або правові структури, а як форму осмислення соціальної реальності, закріплену в правових нормах та інституціях.

Другий розділ роботи присвячений загальній характеристиці системи юридико-лінгвістичних знань у сучасному правознавстві. Досліджуючи філософсько-правові засади юридико-лінгвістичних знань, автор опирається на здобутки феноменологічної, герменевтичної та релятивістської шкіл, які мають об'єктно-суб'єктний характер і є епістемологічним підґрунтям юридико-лінгвістичних знань в епоху постмодерну.

Автор досить ґрунтовно аналізує поняття та зміст юридичної лінгвістики в сучасному правознавстві як основного базису юридико-лінгвістичної теорії правознавства, акцентуючи увагу на тому, що юридичною лінгвістикою слід вважати міждисциплінарну галузь гуманітарного знання, що системно досліджує взаємодію права та мови в контексті розуміння права. Лінгвістичний аспект у правовому пізнанні автор пропонує розглядати крізь призму трьох його складників: суб'єкта, об'єкта і засобів пізнання. Аналізуючи лінгвістичний аспект пізнання права, що спрямований на осмислення правової дійсності, необхідно враховувати низку факторів, що впливають на формування характеристики суб'єкта пізнання, серед яких: існування окремих рівнів пізнання (чуттєвого й раціонального); особливості правового світогляду суб'єкта пізнання (наявність стереотипів); кількісний показник обсягу правових

знань стосовно певної сфери, їх фундаментальність або фрагментарність, ґрунтованість на практичному досвіді; належність суб'єкта до певної професійної та соціальної групи (прошарку); рівень правосвідомості суб'єкта пізнання; тип правової школи й тип праворозуміння, яким керується суб'єкт пізнання.

Важливу роль у висвітленні лінгвістичного аспекту відіграє використання комунікативної теорії, ідеї правової комунікації, основним засобом якої є мова, за допомогою чого можливо не тільки підтримувати та розвивати правові зв'язки, забезпечуючи правову взаємодію, а й пізнавати окремі явища правової дійсності.

У третьому розділі дослідниця характеризує рівні правової формалізації юридико-лінгвістичних знань у сфері онтології права, від найменшого (за обсягом, але не за змістом) знака до тексту, який необхідно аргументувати, і цим самим урегулювати суспільні відносини й усвідомити ціннісний критерій юридико-лінгвістичних знань у сфері реалізації права. Знаковість права надає йому соціокультурного спрямування (що дає змогу зрозуміти, чому запозичені з іншої правової культури концепти, не адаптовані до національних особливостей, залишаються лише словами) та забезпечує доступність його сприйняття і реалізації.

Абстрактність приписів закону та конкретність норм права, імпліцитний характер прескриптивних текстів є факторами, що зумовлюють не-

обхідність правової аргументації, яка не зводиться до юридичної кваліфікації та передбачає обґрунтування рішень, зазначення мотивів.

У монографії увагу акцентовано на розвитку юридико-лінгвістичної теорії в правовій системі України та європейських правових сім'ях сучасності, що висвітлено в четвертому розділі монографії. Автор вважає за доцільне розширити понятійно-категоріальний апарат правничої науки терміном «правова культура» (правова цивілізація), використання якого сприятиме уникненню пов'язування права суто з діяльністю органів публічної влади та ґрунтується на іманентній праву соціокультурності. Звичайно, у монографії О. В. Мінченко є низка полемічних положень, які пов'язані з міждисциплінарним змістом дослідження, комплексністю його предмета.

Слід зауважити, що всі отримані наукові результати й авторські позиції, викладені у висновках, корелюються з метою та завданнями дослідження.

Робота відображає високий науковий і методологічний рівень володіння матеріалом і відповідає всім встановленим вимогам.

Отже, монографія О. В. Мінченко є актуальною науковою працею, яка не лише комплексно висвітлює проблеми, які знаходяться на межі двох наук, а й відкриває широкий простір для роздумів і дискусій як серед учених-правників, так і серед юристів-практиків.

Рецензія надійшла до редколегії 21.03.2019

Parkhomenko N. – Doctor of Law, Professor, Scientific Secretary of Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5870-9261>

The System of Legal and Linguistic Knowledge in Modern Law

Review of the book: Minchenko O. General theoretical and methodological principles systems of legal and linguistic knowledge : monograph. Kyiv : Nats. akad. prokuratury Ukrainy, 2019. 382 p.